

**Gebruikersonderzoek
Fonds voor de Letteren**

**STICHTING
FONDS
VOOR DE
LETTEREN**

B J Bijlage jaarverslag 2008

veranderingen in het subsidiebeleid na 2001

Met het Beleidsplan 2001-2004 *Het gaat om kwaliteit* zette het Fonds voor de Letteren een belangrijke verandering in de subsidiesystematiek in. Er was een zekere verstarung in het subsidiebeleid opgetreden. De subsidieregelingen boden te weinig mogelijkheden om te investeren in beginnend schrijf- of vertaaltalent en te weinig ruimte om in te springen op nieuwe ontwikkelingen in de literatuur. De regelingen aanvullende honoraria op gepubliceerd werk (achteraf) waren bijzonder arbeidsintensief, terwijl daar een groot aantal relatief kleine subsidiebedragen mee gemoeid was. In veel gevallen leidde de oude subsidiestructuur ook tot een cumulatie van subsidies omdat zowel vooraf in de vorm van een (project)werkbeurs als achteraf in de vorm van een aanvullend honorarium in een boek werd geïnvesteerd. Het beleid stelde kortom te weinig prioriteiten en bood niet genoeg mogelijkheden voor nieuwe groepen schrijvers en vertalers.

Vanaf 2001 is gekozen voor één vorm van subsidiëring: de (project)werkbeurs en daarbinnen voor maatwerk voor specifieke genres of typen schrijvers en vertalers. **Na een overgangperiode**, waarin de regeling aanvullende honoraria geleidelijk werd afgebouwd en het bijbehorende budget aan de budgetten

(project)werkbeurzen werd toegevoegd, **is met ingang van 2004 volledig volgens de nieuwe subsidiesystematiek gewerkt.**

Subsidies worden voortaan *vooraf* toegekend en aan een bepaald schrijf- of vertaalproject gekoppeld. Meer dan voorheen vormde daarbij de (te verwachten) literaire (vertaal)kwaliteit van het project de doorslaggevende factor voor de subsidieverlening. Om gericht te kunnen investeren in beginnend (vertaal)talent kwamen er *stimuleringsregelingen* voor gedebuteerde schrijvers of vertalers. Op specifieke terreinen zoals het intercultureel letterenbeleid en biografieën werden nieuwe mogelijkheden gecreëerd. Ook werd de regeling reisbeurzen verbreed en aangevuld met verschillende verblijfsmogelijkheden om de internationale uitwisseling te bevorderen. Dit alles met als doel ruimer te kunnen investeren in kwalitatief hoogwaardige literaire projecten én om meer ruimte te scheppen voor diversiteit – zowel in de variatie aan literaire genres als qua typen schrijvers en vertalers.

Kwantitatieve gegevens over de periode 2001-2008 brengen de ontwikkelingen in het subsidiebeleid cijfermatig in kaart. In 2007 is een gebruikersonderzoek gehouden om zicht te krijgen op de tevredenheid van de schrijvers en vertalers zelf over het gewijzigde subsidiebeleid en over de informatie en serviceverlening van het Fonds. De belangrijkste uitkomsten van dit onderzoek worden gepresenteerd.

Kwantitatieve gegevens van het subsidiebeleid 2001-2008

SCHRIJFSUBSIDIES

werkbeurzen voor schrijvers

Het FvdL draagt, door middel van werkbeurzen, een deel van het risico dat een schrijver moet nemen om zijn boek (proza, poëzie, jeugdboek, non-fictie, toneel in het Nederlands of Fries) tot stand te brengen. De literaire kwaliteit van het reeds eerder gepubliceerde werk is uitgangspunt voor de investering. De omvang van de werkbeurs is verder ook afhankelijk van het productieritme, het werkplan, genre en de omvang van de voorgenomen projecten. Ook talentvolle auteurs met een literair

interessant werkplan of auteurs die incidenteel subsidie aanvragen voor een specifiek project, komen voor substantiële werkbeurzen in aanmerking.

hoogte subsidies

De kleinste beurs per project bedraagt € 4.500, de huidige maximale beurs per project is € 68.000. De gemiddelde toekenning aan werkbeurzen per schrijver per jaar in de periode 2005-2008 bedroeg € 22.812. Voordat het nieuwe subsidiebeleid werd ingezet, in de jaren 1997-2000 lag de gemiddelde toekenning aan werkbeurzen per jaar op € 11.345 (25.000 gulden), in de overgangperiode steeg dit gemiddelde naar € 20.000.

Werkbeurzen schrijvers

	aantal aanvragers (eerste)	aantal projecten (eerste)	gehonoreerde projecten (%) (eerste)	gehonoreerde schrijvers (eerste)	totaalbedrag in €	gemiddelde toekenning per schrijver
2004	167 (44)	226 (57)	116 (51%) (31)	116 (28)	2.499.000	21.453
2005	174 (49)	225 (62)	135 (60%) (23)	119 (21)	2.782.500	23.382
2006	139 (42)	179 (56)	112 (63%) (26)	103 (24)	2.258.000	21.922
2007	206 (59)	272 (79)	157 (58%) (41)	141 (36)	3.054.000	21.659
2008	178 (56)	224 (67)	144 (63%) (29)	126 (26)	3.060.000	24.286
Totaal	864 (250)	1.126 (321)	664 (59%) (150)	605 (135)	13.653.500	22.540

Over de periode 2005-2008 werden 547 beurzen verstrekt aan 348 verschillende schrijvers. 119 schrijfprojecten van nieuwe aanvragers konden worden gehonoreerd. Dat is ruim 21% van het totaal aan gesubsidieerde projecten. De werkbeursregeling biedt naast ervaren schrijvers ook nieuwe schrijvers kansen. Ter vergelijking: in de jaren 1997-2000, voordat het nieuwe subsidiebeleid werd ingezet, ontvingen jaarlijks circa 240 schrijvers een beurs; na het inzetten van het nieuwe subsidiebeleid steeg dat aantal in de jaren 2001-2004 naar gemiddeld 322 schrijvers per jaar.

stimuleringsbeurzen voor schrijvers

Complementair aan de werkbeursregeling is de stimuleringsregeling voor gedebuteerde schrijvers. Debutanten die nog niet voldoen aan de drempel van twee publicaties die voor het indienen van een werkbeursaanvraag geldt, kunnen een stimuleringsbeurs aanvragen. Deze regeling wordt sinds 2002 uitgevoerd in samenwerking met het Vlaams Fonds. De stimuleringsbeurs is bestemd voor het schrijven van het tweede boek en bedraagt (2008) minimaal € 3.500 en maximaal € 10.000. De regeling beoogt gericht te investeren in nieuw schrijftalent en dit talent te stimuleren bij de ontwikkeling van zijn werk en professionele schrijverschap. Sinds 2002 zijn in totaal 349 aanvragen ingediend (gemiddeld 50 per jaar). Aan 123 gedebuteerde schrijvers is een stimuleringsbeurs toegekend. In totaal werd € 708.400 geïnvesteerd.

Stimuleringsbeurzen schrijvers

	Totaal aantal aanvragen	Toegekende beurzen
2002	32	14
2003	42	22
2004	43	20
2005	71	20
2006	42	13
2007	48	16
2008	71	18
Totaal	349	123

Eind 2008 is besloten de gezamenlijke uitvoering van de regeling te beëindigen. Aanleiding was vooral het grote verschil tussen aantallen aanvragen van Nederlandse (circa 80%) en Vlaamse (circa 20%) debutanten. Vanaf 2009 wordt de stimuleringsregeling door beide Fondsen zelfstandig uitgevoerd.

VERTAALSUBSIDIES

projectwerkbeurzen voor literair vertalers

De regeling projectwerkbeurzen beoogt de kwaliteit van het literair vertalen te vergroten door professionele vertalers beurzen toe te kennen. Subsidieering geschiedt per vertaalproject. De hoogte van de toegekende subsidiebedragen is gerelateerd aan bewezen kwaliteit van de vertaler, de kwaliteit van de brontekst, de moeilijkheidsgraad én de omvang van de vertaling. Ook de goede 'mainstream' moderne literatuur komt in aanmerking voor subsidie, dat wil zeggen: de regeling heeft geen exclusief karakter maar staat open voor een zeer divers aanbod aan literaire teksten. Het aantal werkbeursaanvragen van vertalers is gestegen van 262 in 2005 naar 315 aanvragen in 2008.

Projectwerkbeurzen vertalers

overzicht ontwikkeling aanvragen, toekenningen en budgetten

	Aantal aanvragen	Aantal bronteksten	Aantal vertalers	Aantal toekenningen	Aantal gesubsidieerde vertalers	Aantal gesubsidieerde bronteksten	Bedrag toegekend (in €)	Gemiddeld bedrag per vertaler (in €)
2001	202	202	133	149	107	153	993.278	9.283
2002	205	174	136	167	117	145	1.140.438	9.747
2003	256	232	153	205	126	182	1.303.039	10.342
2004	216	198	157	190	139	170	1.662.700	11.961
2005	262	234	179	228	156	202	1.824.200	11.694
2006	279	250	174	224	148	197	1.798.750	12.154
2007	288	244	182	243	157	208	1.690.626	10.753
2008	315	277	187	264	176	232	1.931.255	10.973

In de periode 2005–2008 werden 1.144 aanvragen ingediend (een stijging van 30% ten opzichte van 2001–2004), waarvan er 959 werden gesubsidieerd (84%). Voor het relatief lage afwijzingspercentage zijn twee redenen aan te wijzen. Ten eerste zijn vertalers selectief in de projecten waarvoor zij subsidie aanvragen en ten tweede is de kwaliteit van de aanvragers hoog. Het merendeel van de aanvragers bestaat uit een vaste groep ervaren literair vertalers met een groot vertaaloeuvre.

In de periode 2005–2008 hebben 257 verschillende vertalers een werkbeurs ontvangen; van 114 vertalers werden over die

periode drie of meer aanvragen gehonoreerd (44%). De gemiddelde toekenning per vertaler per jaar in de periode 2005–2008 bedroeg € 11.394. Aanvragen voor literaire vertalingen uit het Angelsaksische taalgebied vormen een groot deel van het totale aantal inzendingen: 43%. Het percentage aanvragen Frans ligt rond de 15%. Aanvragen voor vertalingen uit het Duits, Italiaans en Spaans schommelen al jaren tussen de 5 en 7,5% van het totaal. Vertalingen in de rubriek 'Overige talen' (Chinees, Japans etc.) maken zo'n 9% van het totaal uit.

stimuleringsubsidies vertalers

Voor beginnende vertalers (vertalers met een eerste of tweede literaire vertaling) is in 2002 een regeling stimuleringsubsidies ingesteld. Deze werd in samenwerking met het Vlaams Fonds uitgevoerd. De regeling is complementair aan de regeling projectwerkbeurzen, waarvoor tenminste twee literaire vertalingen moeten zijn gepubliceerd voordat een aanvraag kan worden ingediend.

Het Fonds constateerde al enige jaren – mede door het ontbreken van een gerichte vertaalopleiding – een sterke vergrijzing van de beroepsgroep, terwijl de aanwas van nieuwe vertalers zeer gering was. Ook de kwaliteit van het vertalen stond onder druk. Het doel van de regeling was dan ook om gericht te investeren in nieuw vertaaltalent en zo de aanwas van vertalers te bevorderen. Door de regeling kunnen beloftevolle vertalers in een vroeg stadium worden opgemerkt en gestimuleerd. De gezamenlijke uitvoering van deze regeling met het Vlaams Fonds voor de Letteren is eind 2008 beëindigd. Vanaf 2009 wordt het stimuleringsbeleid voor nieuwe vertalers gewijzigd: gedebuteerde literair vertalers kunnen voortaan voor hun tweede en derde vertaling vooraf een stimuleringsbeurs aanvragen.

Gebruikersonderzoek

Medio 2007 is aan alle bij het Fonds bekende schrijvers, literair vertalers en personen die werkzaam zijn bij een literaire uitgeverij gevraagd mee te werken aan een onderzoek naar de mening van gebruikers over het FvdL. De drie groepen respondenten kregen via een website een enquête met ongeveer dezelfde vragen voorgelegd. Ongeveer 40% van de aangeschreven

aantal aanvragen en toekenningen

Totaal is over 2002–2008 aan 132 gedebuteerde vertalers (€ 344.000) een stimuleringssubsidie toegekend. De hoogte van de verleningen varieerde van € 1.000 tot € 5.000.

Stimuleringsubsidies vertalers

	Totaal aantal aanvragen	Toegekende beurzen
2002	8	5
2003	20	18
2004	34	25
2005	28	18
2006	40	28
2007	20	12
2008	33	23
Totaal	183	132

36% van de aanvragen betrof vertalingen uit het Engels, gevolgd door Duits (13,5%), Frans, Scandinavische en Overige talen (ieder 10%). Aanvragen voor vertalingen uit het Spaans, Italiaans en de Slavische talen vormden steeds rond de 6% van het totaal.

vertalers en schrijvers en ruim 20% van de medewerkers bij een uitgeverij beantwoordden de enquête.

De antwoorden zijn anoniem verwerkt. De resultaten van de enquête onder schrijvers en vertalers is statistisch geanalyseerd door Teunis IJdens (m.m.v. Hans Mariën en Saskia von der Fuhr) van IVA, beleidsonderzoek en advies. De analyse spitte zich toe op kruisverbanden tussen kenmerken van de respondenten en de gegeven

antwoorden. Daarbij is met name gekeken naar de gegevens van subsidieaanvragers: de respons van de groep die sinds 2001 géén subsidieaanvraag indiende, bevatte te weinig gegevens om conclusies aan de analyses te kunnen verbinden. Onderstaand verslag heeft dan ook betrekking op de antwoorden van maximaal 319 aanvragers van een werkbeurs: 206 schrijvers en 113 vertalers. Daarnaast is de respons benut van maximaal 36 medewerkers bij een uitgeverij.

PROFIEL RESPONDENTEN

respondenten: leeftijd aanvragers

In tabel 1 is een gedetailleerd overzicht te vinden van de samenstelling van de groep respondenten. Twee derde van de aanvragers is tussen de 41–60 jaar. De gemiddelde leeftijd is in de afgelopen tien jaar niet gestegen, maar zeker ook niet gedaald. Verheugend is dat de groep schrijvers en vertalers onder de 40 jaar is gegroeid: van ruim 14% van de aanvragers in 1997 naar ruim 20% in 2007. Er is dus wel sprake van nieuwe aanwas; het FvdL heeft daar in de afgelopen jaren ook flink op ingezet, via de stimuleringsregelingen maar ook via de cursussen en mentoraten van het Expertisecentrum Literair Vertalen (ELV).

respondenten: genres en taalgebieden aanvragers

Veel schrijvers beoefenen meerdere genres, een behoorlijk aantal vertalers werkt uit meer dan één taal. Van de auteurs beoefent bijna driekwart proza, 31% poëzie, 28% literaire non-fictie, 22% kinder- en jeugdboeken en 9% drama. Van de vertalers vertaalt ruim de helft uit het Engels en een kwart uit het Frans. Bijna 20% valt in de verzamelcategorie Overige talen (variërend van het Afrikaans via Chinees en Hongaars tot

Portugees), gevolgd door Duits, Italiaans, Spaans, Slavische talen en de Scandinavische talen (variërend van 10 tot 5%).

respondenten: aanvraagfrequentie

De meerderheid van de aanvragers diende in zes jaar tijd, 2001–2006, een tot drie aanvragen in (zie tabel 1). Fulltime schrijvers of vertalers vragen iets vaker een werkbeurs aan dan parttimers: 42% van de fulltimers vroeg drie keer of vaker een werkbeurs aan, tegen 17% van de parttimers. Los daarvan ligt de gemiddelde frequentie van aanvragen bij schrijvers over het algemeen iets lager dan bij vertalers: dat is niet verwonderlijk gezien het meer opdrachtgebonden karakter van het literair vertaalwerk.

respondenten: beroepspraktijk en belang subsidies voor aanvragers

Ruim de helft van de onderzochte groep is fulltime schrijver of vertaler. Meer dan 40% combineert het literair werk parttime met een ander beroep in loondienst of freelance (voor vertalers betekent dit bij ongeveer de helft van hen 'parttime niet-literaire vertaalwerkzaamheden'). Het inkomen uit literair werk exclusief subsidies ligt laag: ruim 90% verdient hiermee minder dan € 20.000 bruto per jaar, daarvan verdient bijna 60% gemiddeld minder dan € 5.000 (zie tabel 2).

Het belang van subsidies is dan ook evident: ook fulltime schrijvers en vertalers slagen er vaak niet in een behoorlijk inkomen 'uit de markt' te genereren. Vrijwel geen enkele respondent kan een modaal inkomen bij elkaar schrijven of vertalen. Gevraagd naar de verhouding tussen literaire inkomsten en subsidies variëren de

antwoorden van “alleen markt, geen subsidie” tot “1% markt, 99% subsidie”. Een derde van de aanvragers schat dat de subsidie 40-60% uitmaakt van hun literaire inkomsten. Voor een deel van de schrijvers is het belang van subsidies groter: ruim 36% schat dat de subsidies 70 a 80% van het literair inkomen uitmaken. Het gaat hierbij steeds om het door respondenten geschatte gemiddelde bruto literair jaarincome exclusief subsidies; dus om de inkomsten uit royalty's of vertaalhonorarium plus neveninkomsten zoals leengeld, lezingen en werk voor festivals of literaire tijdschriften.

betekenis en meerwaarde van subsidies voor literaire carrières

Vrijwel alle aanvragers, of ze nu wel of niet een beurs ontvingen, achten de subsidie(s) van het Fonds belangrijk voor de ontwikkeling van hun schrijverschap of hun literaire vertaalcarrière (zie tabel 3). Daarnaastervaart ruim 45% subsidies als een vorm van erkenning. De meerwaarde van subsidie is vooral gelegen in de mogelijkheid hiermee tijd vrij te maken voor het schrijven (ruim 88%) of vertalen.

Ruim 76% van de vertalers geeft aan zo hogere (vertaal)kwaliteit te kunnen leveren. Die tijd kan ook worden gebruikt voor deskundigheidsbevordering (44%). Winstpunt van subsidie is verder, en dit was mede een vooronderstelling van het FvdL bij het gevoerde subsidiebeleid, dat vertalers te kennen geven dat zij door subsidies meer kans hebben op interessante vertaalopdrachten (51%). Ongeveer 46% van de schrijvers noemt tijd voor research en voor reflectie als meerwaarde.

betekenis van subsidies voor uitgeverij en literair aanbod in Nederland

Van de uitgeverijmedewerkers die reageerden, acht een ruime meerderheid (85%) het

belangrijk dat ‘hun’ schrijvers en vertalers subsidies ontvangen, slechts zo'n 5% vindt dit niet belangrijk. Een kleinere meerderheid (68%) ziet dit ook als belangrijk voor de bedrijfsvoering van de eigen uitgeverij. De stelling dat het FvdL een stimulerende rol speelt in de kwaliteit en diversiteit van het aanbod aan literatuur in Nederland wordt door een enkeling (3%) ontkend en door 65% van de uitgevers en redacteurs beaamd.

tevredenheid over (schriftelijke) informatievoorziening: aanvragers en uitgeverij

De informatievoorziening van het Fonds voor de Letteren is zonder meer op orde (zie tabel 4): de gemiddelde waardering van aanvragers voor de verschillende publicaties en de website is 3,58 (op een schaal van vijf). Afgaande op het aantal ‘neutraal’ antwoorden, blijven jaarverslag en met name het beleidsplan onder aanvragers deels ongelezen. Toch noemt ruim de helft de kwaliteit van het jaarverslag (zeer) goed; 40% noemt de kwaliteit van het beleidsplan (zeer) goed.

Ook de kwaliteit van de informatie in de correspondentie wordt bijzonder gewaardeerd door schrijvers en vertalers: bijna een kwart van de respondenten noemt de correspondentie zelfs ‘zeer goed’ (zie tabel 7). Website en nieuwsbrief worden ook door de respondenten uit de uitgeverij goed gebruikt (circa 80%) en gewaardeerd (63% noemt ze goed of zeer goed). Andere vooruitgeve-rijen effectieve, dat wil zeggen veel gebruikte, ‘communicatiemiddelen’ zijn persberichten, de medewerkers van het bureau en het jaarverslag. De kwaliteit van de verschillende vormen van informatievoorziening wordt door vrijwel niemand negatief gewaardeerd; met uitzondering van één respondent die de website en de correspondentie matig noemt.

tevredenheid over medewerkers: aanvragers en uitgeverij

In zijn algemeenheid kan gesteld worden dat onder aanvragers de tevredenheid over de bureaumedeewerkers van het Fonds voor de Letteren bijzonder hoog is. Aanvragers waarderen de service van de medewerkers als meer dan goed: bijna 30% noemt deze zeer goed. Ook de kwaliteit van de informatieverstrekking door individuele medewerkers ontvangt hoge cijfers (zie tabel 5). De gemiddelde waardering voor de medewerkers is 4,12 (op een schaal van vijf). Ruim de helft van de respondenten uit de uitgeverij (56%) noemt de kwaliteit van de informatieverstrekking door de medewerkers goed of zeer goed, de rest blijft neutraal.

SUBSIDIEREGELINGEN

Vrijwel alle aanvragers onderstrepen het belang van subsidies voor hun literaire carrière, op uitvoeringsniveau is men wat kritischer over de regelingen, in het bijzonder over de (project)werkbeurzen (zie tabel 6). Afgaande op het hogere aantal neutrale antwoorden bij vragen over de stimuleringsregelingen of de reisbeurzen, is aannemelijk dat deze relatief onbekend zijn: aanvragers nemen pas kennis van een regeling wanneer deze voor hem of haar relevant wordt (zie tabel 7).

regelingen: tekst van de regelingen

Publieke kunstfondsen ontkomen niet aan het vastleggen van subsidiemogelijkheden in regelingen, die ook aan alle juridische eisen moeten voldoen. Dit kan leiden tot formuleringen en teksten die voor (nieuwe) aanvragers minder toegankelijk zijn. Meer dan driekwart

van de aanvragers vindt de regelingen (project)werkbeurzen echter (zeer) helder gesteld. Minder uitgesproken positief is men over de regelingen reisbeurzen en stimuleringsubsidies; gezien de bescheiden negatieve reacties kan dit vermoedelijk grotendeels toegeschreven worden aan onbekendheid met deze regelingen (zie ook tabel 7).

regelingen: inzicht in criteria en de procedure onder aanvragers en uitgeverijen

Gaan we vervolgens naar het inzicht in de gehanteerde criteria en de procedure, dan zijn er meer kritische geluiden. Een kwart van de aanvragers zegt matig tot slecht inzicht te hebben in de criteria en de procedure die gevolgd wordt bij de (project)werkbeurzen. Bij de reisbeurs- en stimuleringsregeling ligt dit percentage lager maar wordt er vaker voor ‘neutraal’ gekozen. Naar eigen zeggen heeft 55% van de vertalers en ruim 40% van de schrijvers goed of zeer goed inzicht in de criteria en procedure die gevolgd worden bij de behandeling van hun aanvraag voor een (project)werkbeurs.

Van de respondenten uit de uitgeverij heeft naar eigen zeggen 58% min of meer een beeld van de organisatie van het Fonds voor de Letteren en van de criteria die bij de verschillende subsidieregelingen worden gehanteerd; 19% respectievelijk 31% noemt het eigen inzicht op deze punten goed.

regelingen: aanvragers en uitgeverij over subsidievoorwaarden

De meeste aanvragers onderschrijven de gestelde subsidievoorwaarden: driekwart is het eens met de eisen die aan het contract en de professionaliteit

van de uitgever worden gesteld, een iets kleiner aantal kan zich goed vinden in het vereiste minimum aantal publicaties. Vertalers blijken uitgesproken voorstander van de voorwaarden die het Fonds stelt aan het vertaalcontract (90% eens). Zij ervaren deze voorwaarde als een steun in de rug bij contractonderhandelingen, voorafgaand aan het aanvaarden van de vertaalopdracht. Schrijvers, bij wie het contract doorgaans pas wordt opgemaakt na het schrijfwerk, hechten juist het meeste belang aan de voorwaarde 'uitzicht op publicatie'. Ook kan driekwart van de aanvragers zich vinden in de projectgewijze toekenning van subsidies, met name voor vertalers is dit een vanzelfsprekendheid (88% mee eens). De eis een werkplan voor te leggen over het nog te schrijven werk roept onder schrijvers enigszins verdeelde reacties op: 68% heeft er geen moeite mee, 28% heeft dat wel. Voor een minderheid is dat een principezaak: 15% procent meent dat de kwaliteit van het werkplan niet betrokken zou moeten worden bij de beoordeling van de aanvraag.

De subsidievoorwaarden vragen soms een inspanning van de uitgever of raken aan de bedrijfsvoering van uitgeverijen. Ook de respondenten uit de uitgeverij zijn het met de meeste gestelde voorwaarden eens: ruim twee derde tot bijna 90% kan zich vinden in de eis van een zo concreet mogelijk werkplan of motivering van het vertaalproject, van een intentieverklaring (van de uitgever) voor nieuw werk, van het toezenden van boeken voor de beoordelingsprocedure en van colofonvermelding van de FvdL-beurs in het boek. Bij de voorwaarden 'aantal gepubliceerde boeken' en 'modelcontract' is er minder overeenstemming onder de uitgeverijmedewerkers: 49% is het er mee eens en 30% mee oneens.

regelingen: (project)werkbeurzen

Over de termijn van behandeling van een aanvraag (circa drie maanden) is men redelijk tevreden. Wel geeft een kleine 30% aan ofwel de termijn te lang te vinden ofwel meer aanvraaggronden te wensen. De meerderheid van de aanvragers noemt de hoogte van de subsidiebedragen voldoende of ruim voldoende. Bijna 24% van de vertalers noemt deze ruim voldoende; terwijl bijna 18% van de schrijvers deze te laag vindt. De gemiddelde waardering van aanvragers voor de regeling (project)werkbeurzen komt uit op een voldoende: 2,97 (op een schaal van vijf). Tabel 6 laat zien dat met name afgewezen aanvragers ontevreden zijn.

BIJZONDERE PROGRAMMA'S

bekendheid met en waardering voor programma's onder aanvragers en uitgeverij

Naast de verschillende subsidieregelingen kent het Fonds ook bijzondere programma's waarmee initiatieven op specifieke beleidsterreinen worden gestimuleerd. De bekendheid van aanvragers met deze programma's verschilt: het spreekt voor zich dat de bekendheid van specifieke programma's groter is onder de groep - schrijvers of vertalers - waarop ze gericht zijn. Zo kenden ten tijde van de enquête aanmerkelijk meer schrijvers dan vertalers de mogelijkheid om via het Fonds als 'writer in residence' een periode op het NIAS te werken: het programma werd pas in 2008 uitgebreid met een positie voor een 'translator in residence'. Onafhankelijk van deze gerichtheid tekent zich bij de waardering van de verschillende programma's, net zoals bij de tevredenheid over de regelingen, een verschil af tussen aanvragers die wél of die geen werkbeurzen hebben ontvangen. Ook hier ligt de

waardering onder de groep afgewezenen lager dan onder de groep werkbeursonvangers.

Onder de respondenten uit de uitgeverij is er veel waardering voor de FvdL-vertaalprijzen, het writer-in-residence programma en de biografieregeling; daarnaast worden ook de FvdL-fellows op het NIAS, de deskundigheidsbevordering en het mentoratenprogramma i.s.m. het ELV en de verblijfsmogelijkheden in het buitenland gewaardeerd.

Het virtueel atelier is bij alle respondenten het minst bekend. Deze bescheiden opgezette proeftuin voor e-culture was met name gericht op dichters (en nieuwe media-vormgevers). De vraagstelling in de enquête bemoeilijkte enigszins de herkenning: in 2007 werd onder de naam 'Poëzie op het scherm' voor de derde keer invulling gegeven aan het virtueel atelier.

Bekendheid en waardering met programma's onder aanvragers en uitgeverij

	schrijvers		vertalers		uitgeverij	
	% bekend	gem	% bekend	gem	% bekend	gem
- Verblijfsmogelijkheden in het buitenland	75,4	3,5	78,2	3,6	71	3,6
- Het fellowship aan het NIAS in Wassenaar	50,4	3,3	35,6	3,5	61	3,9
- Het Writer-in-residence programma in Amsterdam	57,4	3,3	66,7	3,6	89	3,9
- Biografenregeling en non-fictie	60,2	3,2	43,8	3,6	74	3,9
- Intercultureel letterenbeleid/ Introductiecahiers/coaching	37,9	3,3	35,2	3,2	44	3,5
- Virtueel atelier	15,9	3,2	5,6	3,3	4	4
- Organiseren van bijeenkomsten en debatten	56,2	3,3	71,6	3,5	78	3,4
- Fries	51,2	3,3	39,7	3,3	56	3,3
- Eregelden	72,6	3,7	75,7	3,5	86	3,4
- Vertaalprijzen	75,6	3,7	91,8	3,8	89	3,8
- Deskundigheidsbevordering vertalers / mentoraten	50,4	3,6	87,5	3,6	86	3,7

Deze tabel is gebaseerd op de respons van maximaal 206 schrijvers, 112 vertalers en 28 medewerkers uit de uitgeverij. Uiteraard gaven alleen zij die bekend waren met een bepaald programma, een waardering voor dat programma (op een schaal van vijf, variërend van slecht tot zeer goed). De gemiddelde waarderingsscores zijn dus op wisselende aantallen respondenten gebaseerd.

ALGEMENE CONCLUSIES

Tevredenheid over hoofdaspecten houdt geen verband met leeftijd en geslacht van aanvragers en ook niet met kenmerken van de beroepsuitoefening (zie tabel 9). Bij de vragen die betrekking hebben op de verschillende subsidieregelingen zijn schrijvers en vertalers van wie een of meer aanvragen met een (project)werkbeurs zijn gehonoreerd duidelijk tevredener dan altijd afgewezen aanvragers. Ook zijn fulltime auteurs over het algemeen wat tevredener dan parttimers; vertalers zijn wat tevredener dan schrijvers. Onder de afgewezenen zijn kleine verschillen waarneembaar: naarmate zij vaker een aanvraag hebben ingediend, is de mate van tevredenheid iets groter.

In zijn algemeenheid kan worden gezegd dat eventuele kritiek eerder betrekking heeft op de regeling(en) dan op de informatievoorziening of de dienstverlening van het Fonds.

De (schriftelijke) informatievoorziening scoort een dikke voldoende (3,58); de bureamedewerkers worden hoog gewaardeerd (4,12). Er is op deze punten geen verschil in waardering tussen de schrijvers en vertalers.

De aanvragers/respondenten zijn tevreden over de regeling projectwerkbeurzen (2,97),

Tabellen

De hieronder opgenomen tabellen hebben betrekking op de aanvragers, een groep respondenten van maximaal 206 schrijvers en 113 vertalers. De genoemde percentages zijn afgeronde percentages. Bij de gemiddelde waarderingsscores gaat het steeds om een waardering op een schaal van vijf: van 1 (slecht of zeer ontevreden) tot 5 (zeer goed of zeer tevreden). In een

de belangrijkste regeling van het FvdL. Wel worden er kritische kanttekeningen geplaatst: met name bij de transparantie of relevantie van de gehanteerde beoordelingscriteria of 'kwaliteitscriteria'. Omdat de (toepassing van de) 'kwaliteitscriteria' altijd enigszins subjectief is wekt dat geen verbazing. De meer concrete subsidievoorwaarden kunnen over het algemeen op (grote) instemming rekenen.

Naarmate aanvragers naar eigen zeggen beter inzicht hebben in procedures en criteria, zijn ze meer tevreden over de regeling werkbeurzen, over de informatievoorziening van het Fonds en over de dienstverlening door medewerkers (zie tabel 8). Dit geldt zowel voor alle aanvragers (ontvangers en niet-ontvangers van een werkbeurs) als voor de ontvangers alleen. Goede informatievoorziening is dus een belangrijk middel om de tevredenheid van aanvragers over het Fonds te bevorderen.

Aanvragers lijken pas geneigd kennis te nemen van regelingen of programma's op het moment dat deze voor hen relevant of actueel worden; dat lijkt althans de meest logische verklaring voor het relatief hoge aantal neutraal-antwoorden bij vragen over de regelingen en de mate van bekendheid met specifieke programma's.

aantal tabellen is een onderscheid gemaakt tussen 'aanvragers' en 'ontvangers': ontvangers zijn die aanvragers van wie een of meer aanvragen werden gehonoreerd met een werkbeurs. Dat laat onverlet dat een ontvanger dus ook wel eens kan zijn afgewezen voor een aanvraag. Hetzelfde geldt voor 'wel beurs' en 'geen beurs', dat betekent: 'eens of vaker een beurs ontvangen' en 'geen enkele aanvraag gehonoreerd'.

Tabel 1
Kenmerken van respondenten/aanvragers

KENMERKEN	RESPONS	
	Aantal	Procenten
Functie		
Schrijver	206	65
Vertaler	113	35
Totaal	319	100
Leeftijd (in 2007)		
20-30	10	3
31-40	54	17
41-50	101	32
51-60	109	34
>60	44	14
Totaal	318	100
Geslacht		
Man	161	51
Vrouw	153	49
Totaal	314	100
Aantal aanvragen (project)werkbeurs		
1 keer	109	34
2-3 keer	114	36
4-5 keer	45	14
6 keer of meer	51	16
Totaal	319	100
Aantal toekenningen (project)werkbeurs		
0 keer	40	13
1 keer	94	30
2-3 keer	104	33
4-5 keer	35	11
6 keer of meer	45	14
Totaal	318	100
Functie en status		
Schrijver, ontving wel eens werkbeurs	174	55
Schrijver, ontving geen werkbeurs	32	10
Vertaler, ontving wel eens werkbeurs	104	33
Vertaler, ontving geen werkbeurs	8	3
Totaal	318	100

Tabel 2
Gemiddeld bruto jaarinkomen uit literair (vertaal)werk excl. subsidies over de jaren 2003-2006

	Schrijvers	Vertalers	Totaal	Totaal %
< 5.000	94	18	112	36
5.000-10.000	44	30	74	24
10.000-15.000	25	26	51	16
15.000-20.000	17	17	34	11
20.000-25.000	5	12	17	6
25.000-30.000	8	6	14	4
30.000-40.000	3	2	5	2
>40.000	3	1	4	1
Totaal	199	112	311	100

Tabel 3
Vraag: Hoe belangrijk is het voor de ontwikkeling van uw schrijverschap of uw literaire vertaalcarrière dat u een subsidie van het Fonds krijgt?

	Belangrijk		Neutraal		Onbelangrijk	
	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%
Schrijvers	178	89	19	9,5	3	1,5
Vertalers	106	94,6	3	2,7	3	2,7

Tabel 4
Meningen over informatievoorziening naar wel of niet ontvangen van een werkbeurs

Vragen	Antwoord	Wel beurs	Geen beurs	Totaal
		%	%	%
Kwaliteit info via website	goed/zeer goed	76	51	73
Kwaliteit info via nieuwsbrief	goed/zeer goed	68	30	63
Kwaliteit info via jaarverslag	goed/zeer goed	58	11	53
Kwaliteit info via beleidsplan	goed/zeer goed	44	10	40
Tevredenheid over informatie	gemiddelde score*	3,63	3,14	3,58

Bij tabel 4, 5, 6 en 7: bij veel vragen is door veel respondenten het antwoord 'neutraal' aangekruist. Een percentage van minder dan 50 procent positieve antwoorden betekent dus niet dat er meer dan 50 procent negatieve antwoorden zijn. Herhaling van dezelfde analyse met weglating van de 'neutrale' antwoorden (en 'geen mening') levert hogere percentages positieve antwoorden op bij een blijvend, maar qua omvang variërend verschil tussen respondenten die wel en geen werkbeurs ontvingen.

Tabel 5
Meningen over medewerkers naar wel of niet ontvangen van een werkbeurs

Vragen	Antwoord	Wel beurs	Geen beurs	Totaal
		%	%	%
Kwaliteit info via medewerkers	goed/zeer goed	88	44	83
Service van de medewerkers	goed/zeer goed	94	45	88
Tevredenheid over medewerkers	gemiddelde score*	4,22	3,31	4,12

Tabel 6
Meningen over projectwerkbeursregeling naar wel of niet ontvangen van een werkbeurs

Vragen	Antwoord	Wel beurs	Geen beurs	Totaal
		%	%	%
Criteria werkbeurzen transparant	transparant/zeer t.	44	3	40
Criteria werkbeurzen relevant	relevant/zeer relev.	51	17	48
 criterium kwaliteit gepubliceerd werk	mee eens	67	33	63
 criterium kwaliteit werkplan	mee eens	46	21	44
Tevreden over regeling werkbeurzen	tevreden	72	0	63
Tevredenheid over werkbeurzen	gemiddelde score*	3,09	2,11	2,97

* Gemiddelde scores op 'samengevatte' opinies van aanvragers over items die te maken hebben met de werkbeurzen, de informatievoorziening door het Fonds en de medewerkers van het Fonds. De scores kunnen variëren van 1 (slecht of zeer ontevreden) tot 5 (zeer goed of zeer tevreden).

Tabel 7
Meningen over diverse aspecten naar wel of niet ontvangen van een werkbeurs

Vragen	Antwoord	Wel beurs	Geen beurs	Tot.
		%	%	%
Kwaliteit info via correspondentie	goed/zeer goed	87	37	82
Regeling werkbeurzen helder	helder/zeer helder	84	43	79
Regeling reis- en verblijfbeurzen helder	helder/zeer helder	64	42	61
Criteria reis- en verblijfbeurzen transparant	transparant/zeer t.	34	0	31
Criteria reis- en verblijfbeurzen relevant	relevant/zeer relev.	40	8	37
Regeling stimuleringsbeurzen helder	helder/zeer helder	61	43	58
Criteria stimuleringsbeurzen transparant	transparant/zeer t.	29	10	26
Criteria stimuleringsbeurzen relevant	relevant/zeer relev.	35	5	30
 criterium realisatie gesubsidieerde projecten	mee eens	60	31	58
Voorwaarden aantal publicaties	mee eens	70	56	68
Voorwaarden contract	mee eens	77	62	75
Voorwaarden uitzicht op publicatie	mee eens	80	74	78

Voorwaarden professionaliteit uitgever	mee eens	78	59	76
Subsidies toegekend per project	ja, mee eens	77	67	76
Moeite met indiening werkplan (NB alleen schrijvers)	nee	68	65	68
Motivering van besluiten	goed/zeer goed	34	7	30
Hoogte subsidiebedragen	vold./ruim vold.	76	31	60
Termijn behandeling aanvragen	goed	43	19	40

Tabel 8
Tevredenheid over hoofdaspecten naar kennis van procedures en criteria

Inzicht in procedures en criteria voor aanvraag werkbeurs	Tevredenheid over werkbeurzen		Tevredenheid over informatie		Tevredenheid over medewerkers	
	Gem. score		Gem. score		Gem. score	
Inzicht in criteria	Aanvr	Ontv	Aanvr	Ontv	Aanvr	Ontv
Slecht	1,8	1,9	3,0	3,2	3,2	3,7
Matig	2,6	2,6	3,3	3,4	3,9	4,0
Neutraal	2,8	2,9	3,5	3,5	4,0	4,1
Goed	3,2	3,3	3,7	3,8	4,2	4,3
Zeer goed	3,6	3,6	4,3	4,3	4,8	4,8
Totaal	*2,9	*3,0	*3,6	*3,6	*4,0	*4,2
Inzicht in procedure	Aanvr	Ontv	Aanvr	Ontv	Aanvr	Ontv
Slecht	1,9	2,3	3,1	3,7	3,1	3,8
Matig	2,6	2,7	3,3	3,3	3,9	4,0
Neutraal	2,7	2,8	3,4	3,4	4,0	4,2
Goed	3,1	3,2	3,7	3,7	4,2	4,3
Zeer goed	3,4	3,4	4,1	4,1	4,5	4,5
Totaal	*2,9	*3,0	*3,6	*3,6	*4,1	*4,2

In deze tabel zijn de gemiddelde waarderingsscores per rubriek (uit tabel 4, 5 en 6) uitgesplitst naar de antwoorden die de respondenten hebben gegeven op de vraag in welke mate zij (naar eigen zeggen) inzicht hebben in de criteria resp. procedure. Zo blijkt de mate van inzicht bepalend voor de mate van tevredenheid (over de werkbeurzen).

Nota bene: het gaat in tabel 8 en 9 niet zozeer om de hoogte van de gemiddelden op zich (die uit de factoranalyse voortkomt) maar om de verschillen in gemiddelde scores tussen categorieën respondenten. Gemiddelde totaalscores per factor kunnen iets van elkaar verschillen per variabele omdat het aantal geldige respondenten niet telkens hetzelfde is.

Tabel 9
Tevredenheid over hoofdaspecten naar achtergrondkenmerken

Achtergrondkenmerken	Tevredenheid werkbeurzen		Tevredenheid informatie		Tevredenheid medewerkers	
	Gem. score		Gem. score		Gem. score	
Functie	Aanvr	Ontv	Aanvr	Ontv	Aanvr	Ontv
Schrijver	2,8	3,0	3,6	3,6	4,1	4,2
Vertaler	3,0	3,1	3,6	3,6	4,1	4,2
Totaal	*2,9	3,0	3,6	3,6	4,1	4,2
Full- of parttime schrijver/vertaler	Aanvr	Ontv	Aanvr	Ontv	Aanvr	Ontv
Fulltime	3,0	3,1	3,6	3,7	4,2	4,3
Parttime met ander werk	2,8	3,0	3,6	3,6	4,1	4,2
Ander werk en parttime	2,6	2,8	3,5	3,5	3,8	3,9
Totaal	2,9	3,0	3,6	3,6	*4,0	4,2
Literair jaarinkomen	Aanvr	Ontv	Aanvr	Ontv	Aanvr	Ontv
< 5.000	2,8	3,0	3,6	3,6	4,0	4,2
5.000-10.000	2,9	2,9	3,6	3,6	4,2	4,2
10.000-15.000	3,0	3,2	3,5	3,6	4,0	4,2
15.000-20.000	3,0	3,0	3,5	3,6	4,2	4,2
> 20.000	3,0	3,1	3,8	3,8	4,3	4,3
Totaal	2,9	3,0	3,6	3,6	4,1	4,2
Verh. inkomsten markt:subsidie	Aanvr	Ontv	Aanvr	Ontv	Aanvr	Ontv
20:80	3,0	3,0	3,7	3,6	4,2	4,2
50:50	3,1	3,1	3,8	3,8	4,3	4,3
80:20	2,9	3,0	3,6	3,7	3,9	4,1
Anders	2,5	2,9	3,4	3,6	3,8	4,2
Totaal	*2,9	3,0	3,6	3,6	*4,1	4,2
Leeftijd	Aanvr	Ontv	Aanvr	Ontv	Aanvr	Ontv
20-30	3,1	3,4	3,6	3,9	4,1	4,4
31-40	2,8	3,0	3,5	3,4	4,0	4,1
41-50	2,9	3,1	3,5	3,6	4,1	4,2
51-60	2,9	3,0	3,7	3,7	4,2	4,2
>60	2,8	2,9	3,6	3,6	4,2	4,3
Totaal	2,9	3,0	3,6	3,6	4,1	4,2

* Verschil is statistisch significant (p<0,01).

T T E R E N C

E E R E E

E D N S E

C D E L V

T E N F

C N S V C T

